

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

M megjelenik a szorgalmi időben minden szombaton. Előfizetési ár: Egész évre 4 frt Negyed évre 1 frt Fél évre . . 2 frt Egyes szám 10 kr.	Szerkesztő és laptulajdonos: Dr. KOMLÓSSY FERENCZ.	Hirdetéseket felvesz Magyarország részére a kiadóhivatal. — Ausztria és külföld részére kizárólag Friedl Hubert (Bécs, V. Margarethenpl. 2.) Egy 4 hasábos petsorsor 5 kr. Pályázatok sora 10 kr. — Bélyeg 30 kr.
	Főmunkatárs: Zelliger Vilmos.	
	Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI. Ersek-utoza 2. sz.	

TARTALOM: A testületi szellem ápolása. Soltész Kálmán. — Figyelő álláspont. Bertalan Vincze. — Lapszemle. — Tárcza: Ültesetek virágot. Szokoly István. — Irodalom és művészet. — Vegyesek. — Tanügyi tájékoztató. — Hirdetések.

A testületi szellem ápolása.

II. Azonban ideje van, hogy a kérdést részletezzük. A feladat megkülönbözteti a *tantestületi* és az *egyesületi* egységes szellemet. Lássuk tehát először, miképpen nyilatkozik az egységes szellem a *tantestületek keblében?*

Legyünk tisztában azzal, mit értünk a »tantestület« alatt, nehogy félreértessünk. A szó legegyszerűbb jelentése: egy iskolánál vagy tanintézetnél működő tanférfiak összesége. Természetes dolog, hogy az »egységes szellem«-nek itt, a legszűkebb körben kell legelevenebben nyilvánulnia, és ha hiányzik: itt tűnik fel e hiány legkárosabb volta. Egy tantestület tagjai között az egységes szellem tényezői:

1. Az egymás személye iránt érzett tisztelet és becsülés.
2. A kartársi összetartozás érzete.
3. Az egyetértő, egységes irányu munkálkodás.
4. A különféle nézetek és eltérő vélemények iránt kölcsönös türelem és méltányosság.

Nem szükséges azt magyarázni, mily fontos szervi összefüggésben vannak egymással egy ugyanazon iskolának különböző osztályai; vagy, ha szakrendszer szerint folyik a tanítás: mennyire egymásba fonódik a szaktanítók különböző munkássága.

Az iskola egy szerves egészet képez; ha valamely része beteg: ez a betegség kihat az egész testre, s megbénítja az egész munkájának sikerét. Mi természetesebb tehát, minthogy a tantestület tagjainak egyöntetűleg, közös paedagogiai elvek szerint kell dolgoikban eljárni. Ennek kell nyilatkoznia úgy a mindennapi folytonos tevékenységben, mint az egyes felmerülő esetek alkalmával.

A tanítói tanácskozmányok fontos eszközei az egységes szellem fenntartásának, fejlesztésének; de csak úgy, ha igazán szíven hordja, igazán akarja azt a tantestület minden tagja; mert, mint már mondtuk: a határozatok még magukban nem teremlik meg az egységes szellemet. A tanintézet vezetője: az igazgató volna hivatásszerűleg ez egyirányu, egyöntetű eljárás védelmezője; szép, de

nehéz feladat; mert ne feledjük el, hogy itt sem a hatalom nyers felhasználása vezet sikerre, hanem annak a gondolatnak közös meggyőződésé érelése, hogy az egyetértő eljárás hozza meg a leg szebb eredményt.

A dolgot módszertanilag tovább fejtegetni felesleges; tudhatja, érezheti azt minden tanító; kivált aki a fővárosi viszonyokat alaposan ismeri: azonnal tisztában lehet a helyzettel, melyben az adott körülmények közepette munkálkodhatunk.

Nem azt értjük ez alatt az egységes szellem alatt, hogy szünjünk meg önállóan gondolkodni; sőt inkább tárjuk ki kölcsönösen, kik egy testület tagjai vagyunk, egymás előtt gondolatainkat, észrevételeinket. Tanuljunk egymástól: és így tanítani fogjuk egymást. Ne resteljük elismerni gyarlóságainkat; ne resteljük elismerni, hogy egyikünk sem lehet tökéletes; a legjobb akarat mellett is mindig marad, a miben hátravagyunk, ami figyelmünket elkerülte, vagy amit nem jól fogtunk fel.

A tanítás tudománya nagy és nehéz tudomány; egynéhány, innen-onnan felkapott nagyhangú frázis hangoztatása még nem tesz bennünket jó tanítókká: »ignotus fallit, notis est derisui«. Éppen azért egész életünkön át szükséges, hogy igyekezzünk magunkat tökéletesíteni; igyekezzünk robotba dolgozó mesteremberekből a tanítás lelkes művészeivé válni. És erre magunk gyöngék vagyunk; az egymástól, egymás által való tanulás a tökéletesedés legjobb eszköze. Mily gazdag alkalom van erre csak egy kevés tagú tantestület körében is. *Egyik elhozza hosszú évek dús tapasztalatait; másik az új idők új eszméinek, vívmányainak kincseit; egyik a gyakorlat mesterfogásaival ismertet meg bennünket; másik az elméleti tudomány alapelveit hangoztatja előttünk. S e sok szellemi kincs, összehordva: közössé válik, mindannyiunk vagyona lesz. Ime: a tantestületi egységes szellem eredménye!*

De nemcsak magát a tanítói ügyességet, működésünk sikeres voltát mozdítja elő a tantestület tagjainak egyetértése, hanem általában növeli bennünk az ügyszeretetet, a lelkesedést, a buzgalmat. Mint a hullámok által hömpölygetett, formátlan szikladarabok az egymással való folytonos érint-

kezés, csiszolódás által szabályos gömbölyű alakot nyernek: úgy tökéletesedünk mi is az együttlét, közös munka, egyetértés által. De ezenkívül a nemes verseny szelleme is föléled bennünk. Nem akar senki sem hátramaradni. A közönyösebb, lanyhább természet is ösztönzést nyer a haladásra; az erősebb vonja a gyöngébbet. Arany János egyik remek költeményében megemlékezik elhalt lánglelkű barátjáról, Petőfiről s a többek közt így szól közös munkálkodásukról:

»Versenyben égtek húrjaink,
Baráti szem, művészi gonddal
Függött a lantos ujjain«.

E gyönyörű sorok a tanítói együttműködésre is vonatkozthatók. Igen, baráti szemmel kell tekintenünk egymás működését s a mi hibát a művészi gond fölfedez, annak közlését a barátság, a kölcsönösség enyhítse meg.

Mégha, mint emberek között, az élet ezerféle viszonyai, egymásba ütköző érdekei hidegséget, feszült viszonyt hoznának is létre a testület egyik vagy másik tagja között: még akkor is le kell győzni, elhallgaltatni azt, midőn a közös működési téren találkozunk. A magánember vonuljon vissza a tanító elé. Tudjuk, hogy ehhez nem közönséges lelki erő kell, de éppen nekünk tanítóknak, nehéz, küzdelmes pályánkon, szükséges lelki erőnköt izmosítani, hogy annyi mindenféle nehézséggel győzelmesen megharczolhassunk.

A tantestületi egységes szellemnek azonban nemesak a szellemi, vagyis a szorosán vett tanítói működés terén kell nyilatkoznia, hanem az iskola és a tanítók érdekeinek védőszójaként is. Talán nincsen pálya, melynek emberei annyi igazságtalanságnak lehetnének kitéve, mint éppen a tanítói. Nem az annyira elcsépelet panaszokat akarjuk itt

ismételni; csak rámutatunk egy tényre, amely még mindig megdönthetetlen. De itt is sokat segíthet a testület tagjai között fennálló egységes szellem. Ha a vörözet tagjai egymással viszálykodnak, vagy egy része éppen az ellenséggel czimborál: bizony nem sokáig tudja az a vár magát védeni. Pedig nekünk ilyen várunk a tanítói tekintély, a tanítói állás becslése, amit híven, közös erővel, egyetértve kell védelmeznünk. Itt is nyilvánulni kell tehát annak a vezérelvnek: »Mindnyája egyért, egy mindnyájáért«!

Ha valakit közülünk méltánytalan, igazságtalan támadás ér: nem szabad társainak őt gyáván elhagyni, hanem az adott viszonyok okos és erélyes felhasználásával védelmére kell sietniök. Nincs utálatosabb, megvetendőbb valami, mint a káröröm vigyorgása egy kartárs arcán, midőn másik kartársát ostromozva látja. A hol egységes szellem uralkodik a tantestületben, ott ilyen nem történhetik.

Az egységes szellem erőt képvisel; súlyt ad jogos kérelemnek; nyomatékosan tesz minden föllépést az iskola és a tanítók érdekében: — végre gondolkodóbajéjti azokat, a kik méltatlan támadást akarnak intézni az iskola vagy annak egyes tisztviselői ellen.

A tantestület fogalmát túl lehet terjeszteni egy iskolán vagy tanintézetben. Mint például a fővárosban beszélhetünk egyes tantestületekről, vagy általános (budapesti) tanítótestületről. Ez azonban nem bír befolyással arra nézve, a mit eddig elmondtunk, csak az egységes szellem meghatározása nyer bővebb kiterjedést. De a lényeg ugyanaz marad, csak a forma változik. Egyes tantestületnél, a melynek tagjai mindennap érintkeznek egymással, éppen e mindennapi, együtt végzett munkában nyilatkozik az egységes szellem; egy számos tagú, több

TÁRCZA.

Ültessetek virágot!

»Szeresd a virágot és ne féltsd szivedet
Mert ki azt szereti, rossz ember nem lehet«. — Petőfi.

Itt a tavasz! a virág ültetés ideje. És ültetnek is most sokan. Ki szokásból, ki szeretetből, ki pedig kegyeletből. Bármi czélból ápolassék azonban a virág, az erre fordított munka mindig nemes marad; mely a szívet a szép és jó iránt teszi érzékenyebbé. A munka mindig nemesítőleg hat a kedélyre; a szép szemlélete gyönyörűsít; s a virág szemlélete bennünket a jó Istenhez vezet. Ahhoz a nagy és dicső kertészhez, kinek mindenhatósága millió és millió virággal hinté be ezt a kerekföldet.

Te istentagadó! tekints csak meg egy szerény ibolyát vagy egy szál gyöngyvirágot, nem fedezed fel benne azt a kezet, melyet ember soha, de soha utól nem érhet? S nem rendül meg szíved azon tudatra, hogy ki e virágsokaságot létre hozta, az volt a te Teremtőd is; mert hisz virág vagy te szinte az Isten kertjében, mely virít, s örül az életnek, de egykor mint azok, te is ép úgy elher-

vadsz. Ép azért ne légy elbizakodott, fennhejázó, hanem szerény, mint a bokorban elbujt ibolya!

Kis leánykát látok a kertben; nagy gonddal ápol egy rózsátót; alig várja az első rózsabimbó kinyílltát, hogy átadhassa szeretete jeléül jó anyjának. Boldog anya! szerencsés leány!

Sírhalmok közt állok; amott egy jó fiú emlékszik meg korán elhunyt testvérkéjéről. Mit adjon annak, kit ő úgy szeretett? Játszani az már nem tud, mert mereven fekszik a föld alatt. Virágot ültet tehát sírhalmára, s így ápolja a testvéri szeretetet még a síron túl is...

Amott egy szülötlen árva zokog s könnyel áztatja azt a nárciszt, melyet most helyez el jó anyja sírjára. Oly szépen ide illik Petőfi költeménye:

»Virágot ültettem anyám sírhalmára.
Harmat nem is kell, mert könnyem csorog rája.

Véd alábbi soraimat szívedbe szegény és bizál a jó Istenben!

Ne zokogj szülötlen árva!
Munkád a jó Isten látja;
M g a síron virág fakad,
E földön nem leszel magad...

Vig gyermekhangokat hallok az erdő bokrai közt; szedik serényen a virágokat a hálás tanít-

tantestületet magába foglaló általános testületnél már a részletek nem határoznak, mert hiszen minden testületnek külön-külön más működési köre, viszonyai vannak, és sok dolog nem tartozik egyikre, a mi a másikra talán főfontosságú. Tehát egy ily általános testület szabad mozgást enged egyéni körükben, az őt alkotó kisebb testületeknek. Egészen más egy ily testület hivatása, minthogy a szabad mozgásra békót rakjon.

Miben nyilvánul tehát itt az egységes szellem? Abban, hogy a testület minden tagja, azokat is, a kikkel nincs folytonos összeköttetésben, úgy tekintse, mint bajtársait; hogy a közös érdekeket minden tag átérezze, azokat ápolja s kész legyen értük küzdeni. Az ilyen általános testületeknek magasabb szempontra kell emelkedniök; az érdekeket általánosítani, a különböző nézeteket összhangzásba hozni, az egyes testületek kiváló eredményű eljárását nyilvánosságra hozva, közkincsé tenni; az általa birt egész területen, a vezérelvekre nézve a működést egységesítővé változtatni, — szóval: mint a kisebb testület, az egyes tagok: úgy a kisebb testületek összműködését felhasználni, irányozni, nemesíteni: ezekben határozódik az általános testületek feladata s e működési körben nyilvánul az egységes szellem.

De legszűbb feladatuk a tanítói érdekek védelmezése. Egy ily nagy testületnek már tagjai számánál fogva, tekintélye, hatékonysága is nagyobb: a mit tehát az egyes tantestületekről e tekintetben már elmondottunk: itt még nagyobb mértékben áll; — az egységes szellem ereje, üdvös volta még sokkal inkább kitűnik s fényesebb eredményeket képes létrehozni.

(Vége köv.)

Soltész Kálmán.

ványok a holnapi esokorhoz, mert a tanító úr nevenapja lesz. Oly jó ő hozzánk! illik, hogy mi is készítsünk neki egy kis örömet. Derék tanító! méltán örülhetsz, hogy így neveled tanulóidat. Derék jó gyermekek! ha ily szépen szívetekbe vés-tétek azt, miként kell hálásaknak lenni azok iránt, kik velünk jót tesznek.

Ünnep van. A templomban pusztán állott gyertyatartók és képek szébbnél-szebb virágokkal vannak díszítve. Hogy kerültek ezek ide? A falu leánykái ápolták régen kis kertecskéjükben, hogy most a szűz Anya iránti szeretetnek s az ártatlanság liliomának ily módon fejezzék ki tiszteletüket, szeretetüket és hálájukat. Boldog leányok! hol a vallásosság ily szépen virít, ott a bűn nem vehet erőt az erényen, mert ott áll a szűz Anya és kitarja védő karjait az ártatlanok felett.

A szülő egyetlen öröme fekszik a ravatalon; alig élt tizennyolcz tavaszt a viruló rózsabimbó, s már ott fekszik hidegen, még hidegebb koporsóban.

Egy angyalra volt szükség, azért vitte el őt az Úr magához. Körülállják gyermekkori barátnei; mit adjanak annak, kinek már semmi sem kell?

Könnyekkel áztatott rózsákat hintenek koporsójára. Így tesz az ártatlan keresztény szív, kiben él a kegyelet.

Figyelő álláspont.

Azon alkalomból, hogy a III-ik egyetemes tanítógyűlés végrehajtó bizottsága felhívásában a legnagyobb bizalommal fordult a róm. kath. és a felekezeti iskolákban működő pályatársakhoz s azok főhatóságaihoz, hogy »legyünk bizalommal irántuk s vegyünk részt a IV-ik egyetemes gyűlésben, hol gondoskodva van minden szenvedélyes vitát provokáló tétel kihagyásáról«; én, a kath. tanítói karnak egy igen igénytelen tagja, tekintve a „Népnevelő“ szerkesztőségének ama kijelentését, hogy az speczialiter a tanügy emelését van hivatva, hazánkban, úgy mondva felemelni (átalakítani?) tehát abbani résztvevésből el nem zárkozhatva: örömmel üdvözlöm a felhívást.

Sok, nagyon sok egy tanítónak a mondani valója. Mert napjainkban ez az egyetlen társadalmi alak, kibe bárki is belebotolhat.

Sok fájó sebe van, melynek orvoslására hivatott tényezők is vajmi keveset tesznek, ha csak azt nem vesszük annak, hogy közéletünk egynéhány magasztalt férfia, teszem Jókai, hangzatos szavakból koszorút fonva, dícsöitik a tanítói pályát. Holott — s ez furesa, mi sohasem kérelmeztük hivatásunk magasztosságának ékes szavakkal való megörökítését, hanem kérelmeztük az elemi tanügynek hazánk viszonyaihoz alkalmazott átalakítását, a tanítók szánandó erkölcsi reputációjának felemelését s anyagi helyzetének munkájához mért javítását.

Igazán itt az ideje egyszer már tömören sorakozva, inpozánsan nyilatkozni mindarról, a melyek bennünket legközelebről érdekelnek s azért eléggé meg nem köszönhető Lakits Vendel kartársam éveikig

Mintha angyalokat látnék a templom felé haladni; harmincz-negyven fehérbe öltözött leányka siet a legnagyobb méltóság és alázattal az úr asztalához; most veszik először magukhoz a mennyei eledelt. Kezökben az ártatlanság jelképe, a fehér liliom diszlik. Két virág együtt. Mily szépen össze-illenek! Leány és liliom...

Lám, ennyi szép és lélekemelő cizérra használják a virágot. Lehetetlen, hogy örömet ne okozna ennek gondos ápolása! Mivel nekünk tanítóknak hivatásunk az, hogy mindarra szoktassuk tanulóinkat, ami szíveiket jobbá és nemesebbé teszi, ne feledkezzünk meg a virágokról sem. Annál inkább, mert mi is kertészek vagyunk, kik a szülők virágait ápoljuk. Ültessünk mi is, de ültetessünk tanulóinkkal is minél több virágot, mert hisz ezzel nemesak a munkásságra szoktatjuk tanulóinkat, de a szép ismeretere is vezetjük és felemeljük szívüket ahhoz, kit szeretve, boldogságunk itt és túl biztosítva lesz. És biztosítva lesz akkor, ha erényesek leszünk. Már pedig:

»A virág s az erény két atyafi gyermek,
Egy szívvél egymással nem ellenkezhettek.
Tudod: mi a virág? A földnek jósága
Tudod: mi a jóság? A lélek virága«.

Szokoló István.

tartó munkáságának: „Felhívás“ című eredménye, mely nekünk szól, test a testnek, vér a vérnek.

Megengedi a Nagyságos és tudós szerkesztő úr, ha én, mint katolikus tanító az engem (egyént) érdeklő pontokra vonatkozólag, alábbi értekezésben lépek sorompóba a tollal harcolók közé.

S midőn értekezésemben mint „egyéni“ érdekelt lépek elő, ezzel azt akarom kifejezni, hogy saját nézeteimet akarom kifejezni, gondolva sem arra, hogy akármely oldalra is appelt adjak a vívásra.

Vegyük a programot sorba.

I. A magyar nyelv tanítása a magyar és a nem magyarajkú népiskolában, kiváló figyelemmel a nemzeti szellem ápolására.

Magam nézete:

A magyar nyelv az elemi népiskolák osztálytanítóinak számához mért arányban legyen tanítandó, a lehető legszűkebb körben mozgó szabályok alapján, melyeknek ezéjja az volna, hogy a tanuló gondolatait önállóan tudja írásban kifejezni s nem az, hogy tanulóink correct nyelvtani szabályokon alapuló stylaris mondatokat alakítva, remekeljének a nyelv ismeretében. Nem ez utóbbira van hivatva a népiskola, hanem csak megközelítésére ama anyagnak, mely a középiskolák magasabb osztályaiban adatik elő.

Ami pedig a magyar nyelvet, mint a nemzeti szellem egyedül hivatott tenyezőjét illeti, azon kell lenni, hogy az olvasókönyv történelmi része lelkesülten, a gyermek nyelvén legyen írva. S ha valahol, itt kell előtérbe lépni azzal a geniussal, mely hazánk ezredéves multját oly édesdeden öleli.

Nem száraz előadás kell itt, hanem magyar, önérzetes kebelből kiinduló, hazaszeretettől áradó munka, mely a gyermek naiv nyelvéhez alkalmazva, duzzasztja a gyermek kebelét, nagygyá lenni, mint volt a szigetvári hős Zrínyi. És nem felejtve el ennek alapját a hitben kitüntetni, mely végre is minden nagynak, szépnek és jónak, minden nemesnek sarkkővét képezi.

De kérdelem én: nem lett volna-e helyesebb az első pontot így feltenni:

Az anyanyelv tanítása a népiskolában, kiváló figyelemmel a magyarnyelv tanítására a nemmagyar ajkuaknál, párhuzammal a nemzeti szellem ápolására?

Ugy hiszem ez bővebb anyagot nyújtott volna a magyar nyelv tanítását illetőleg.

II. „A tanítói állás biztosítása s a tanítók szolgálati viszonyainak szabályozása (szolgálati practica) különös tekintettel a tanítói oklevél értékre“.

A »tanítói állás biztosítása«! Nem értem, nincs körülírva. Szomorú felfedezése volna ez azon állapotnak, mely a tanítói állást 23 éves tanügyünk keretében mint nem biztos állást tüntetné fel. Hisz törvényünk van reá s a megválasztott, illetve megerősített tanító haláláig van mint ilyen állásában biztosítva. Tudtommal még eddig esze ágában sem volt egyik vagy másik hatóságnak a tanítót ok nélkül kiverni törvény által biztosított állásából,

ha csak arra maga okot nem szolgáltatott. Tehát a fenti idézetre okot kell keresni, mely kiinduló pontja lenne annak, hogy azt komoly tárgygyá tegyük. De hol? A politikai téren nem, mert eszményi szempontra helyezkedve, a tanítóban is tisztelni kell az egyéni nézetet, mely bármelyik hazafentartó pártármalathoz simul, mint a gyermek emlíőhez, azt tartván legjobbnak. Avagy az egyházi hatóságok ilyennemű cselekvési terén, melynek hátterén a törvény nyújt szabadkezet; éppen nem. Mert valamint az állam megkívánja az államfenntartó tényezők jövő nemzedékének jelenben történő okszerű tanítását, ép úgy megkívánja az egyház a saját kebelében az Isten félelmében tanítani azt a jövő nemzedéket, most még sarjadzó korában. Annak a tanítónak pedig, ki mindakét szempontot mint vezérrirányt tartja fen, annak állása a jelenben ép úgy mint a jövőben is biztos; ellenkezőleg nem. Hisz csak nem vagyunk lapdák, melyek a játszó gyermek szeszélyeitől függenek?!

Következtetés: A tanítói állás biztosított, mindama feltételek pontos betartása által, melyek az állomás betöltésére akár állami, akár egyházi törvények alapján rendeztetnek.

Szerintem a II-ik pont így módosítandó:

A tanítók szolgálati viszonyainak szabályozása (szolgálati practica) különös tekintettel a tanítói oklevél értékére.

Ez az egy mondat itt: »A tanítók szolgálati viszonyainak szabályozása« az, mely a „felhívás“ 10 pontja közül (kettőt kivéve) legnagyobb tért nyújt a munkára.

Kényes kérdés s hozzá még tuskés, melynél könnyen megsebezhetjük magunkat.

Szolgálati viszonyunk két irányban ágazik, u. m. világi és egyházi szolgálatba. És most az a kérdés, valjon ez a viszony mily alapon rendeztessék.

Az embert az emberben oly lángolon szerető Eötvös az iskolaszék intézményében kapcsolta össze az államot az egyházzal. Kérdezzük, valjon megfelelt-e nemes ambíciójának ezen intézmény? Sajnos! nem.

Soha intézmény oly kudarcot nem vallott, mint ez.

Minden intézmény fenállásának biztosítása függ annak történelmi fejlődésétől. De van-e az iskolaszéknek történelmi fejlődése? Nincs; tehát nem állandó.

Szükséges rossz volt ez s az ma is, melyet bizonyítani értekezésem keretén túl esnék. És mélyen meg vagyok róla győződve, hogy ez az intézmény el fog törölni, mert végtelenül boszantó az iskolaszékek működése a tanítói téren, az iskolák keretében. Plane elítélendő az esetleg üredésbe jött tanítói állások betöltése alkalmával tanusított magaviseletével, a tanító névnek eszményével párosított tekintélyével szemben.

A katolikus egyház e tekintetben minden intézménynek felette áll. Tág teret nyújt bárkinek hivatásszerű állásra fellépni, de küldöttnek nem engedi azt mástól, mint a püspöktől felkenetni s tudván azt, hogy az ember gyarló, rokonszenves a kinevezési rendszerhez (kisebb engedménnyel,

praesenta nyujtással) melyben az érdem adja meg a fokot a magasabb lépcsőhöz.

Mert elvégre is a választás bizonyos kortes politikához van kötve, melynek érveléséhez szükséges adatokat felhoznom.

E tekintetben, mint kipróbált harcros, azon szerény indítványommal lépek a tanítói kar elé, miszerint:

Kérelmeztessek egy oly tervezet, mely a tanítói választást a kinevezési rendszerrel szerelje fel. Mire nézve tájékozás végett a következőket terjesztem elő:

a) Legyen a tanítói karnak minden közigazgatási s egyházi megyében egy anyakönyve felállítva, minden tanítónak szolgálati s minősítvényi táblázatával, mely alapját képezné a tanítói állás érdemleges betöltésének.

b) Ugy a vármegyei ugynevezett közigazgatási, mint az egyházi hatóság saját kebelében szervezzen egy tanügyi bizottságot, mely hivatva volna a pályázók felett, szolgálati éveiket s a minősítvényi táblázatot alapul véve, bírálatot mondani s a kinevezésre 3 egyént kandidálni.

A reformnak következő eredményei volnának:

1. Atanítók biztosítva egy jobb javadalmasú állomás elnyerésére, akarat-erélyt nyernének hivatásukat mintegy versenyezve betölteni.

2. Fokozat volna a Vb. felhívásának 6-ik pontban említett előléptetésre

3. Megszűnnék mindama miserabilis lefolyásu tanítói választás, melyben a szebb élet reményeiben ringatózó (jogosan!) tanító magamagát dobja konzul a tanítói tekintély csorbítására.

4. Kizárva lenne azon mindennapi esemény, hogy az érdem bukva, kénytelen 2—300 forintos állomáson meghúzni magát, hol bizonyára a más sorsot érdemlő tanító a keservek ölén teljesíti, ugy a hogy hivatását, jobban mondva kötelességét.

5. Nyerne az állam, az egyház egy kasztot, mely kinevezés folytán oly tekintélyes egyénné léptetné elő a népnevelés bajnokát, kit a fizető nép nem helyezne egy rangba a csordással, mondván: én fizetem, ergo én parancsolok neki! Probatum est.

S ha eme szerény indítványom, tegyük fel, elfogadtatnék, a tanítói állás biztosítva volna, de nem úgy mint előzőleg, hanem biztosítva volna tekintély tekintetében. Nem lennénk akkor csak jó jó szívek, ügyünk, állásunk iránt melegen érdeklődő áldott egyének által tisztelve, hanem volnánk azok által is, kik nem átalják a tanítót semmibe véve, csak eszköznek tartani az írás és olvasás tanítására, midőn (megjegyzem becsület s a tanítói tekintély ügyében) imígy teljesítik feladatukat:

.....szám.

Jegyző urnak.

X. X. tanítót és Y. Y. kisbíró _____ i lakosokat D. hó 30-ának délelőtt 9 órájára rendelje be.

N. szolgabíró.

Ehhez pedig, illetve ennek megértésére nem kell commentár.

Mintha nem lett volna szebb, hozzá méltóbb, ha így ír:

Jegyző urnak!

X. X. tanító urat, Y. Y. kisbíró _____ i lakosokat D. hó 30-ának d. e. 9 órájára idézze meg.

Az előbbiben a gúny, az utóbbiban pedig a hivatásszerűség lép előtérbe.

Sokkal szebb a II-ik pontnak vesszővel különített berekesztése: »Különös tekintettel az oklevél értékére«. Kár, hogy el nem különítették külön pontban tárgyalandó themának.

Ebben minden tekintetben, magamévá téve az indoklást, mely ezt megelőzte s mely a V. B. gyűlésén végre valahára alakot öltve, életbe lépett. Csak féltő, vajjon a tanítói oklevélhez kötött, most még csak elvben elfogadott hatáskör megfelelő annak, hogy pld. közjegyzői, ügyvédi, állami vagy köztörvényhatósági pályára lépve, az egyenértékű emelkednek ez utóbbiaknál megkívánt oklevél hatáskörével? Kétlem.

Maga szorgalmával igen, de tekintve a gymnásiumi érettséget s a tanítói oklevelet, ezek egymástól nagyon eltérő factorok. Más a gymnásiumi, más a képzőintézetek tananyaga, tehát más a cselekvési terük addig . . . míg a középiskolai oktatás egyetemessé nem válván, a képző intézeteket is kebelébe fogadja. Mert napjainkban a gymnásiumi vagy polgári iskolai oktatás politikai tényezők, melynek keretében a karhatalmi sereg vezényletére az ugynevezett katonai (kadét) intézetek mozognak, a tanítóképző intézetek csak részben azok, miután közvetett szerepet visznek a nemzet testében.

(Folyt. köv.)

Bertalan Vincze.

Lapszemle.

A napi és paedagog. sajtó méltó felháborodással foglalkozott a mult héten a félegyházi szégyenletes ügygyel, a hol a tanítók 315 frtnyi évi fizetésük felemelését kérelmezvén a városi közgyűléstől, annak tárgyalása alkalmával egyes bölcsek (?) városatyák a XIX. szégyenére nemcsak kikelték a fizetés-javítás ellen, hanem használt argumentumai a jobb érzésűek indignatiójával találkoztak és lettek visszautasítva. Az ökrös gazdák ökrös rugaskodásai ellen egy kiküldött szűkebb bizottsághoz appelláltak a tanítók.

*

A IV. egyet. tanítógyűlésről az egri »Népiskolai T.« akként vélekedik, hogy azon a kath. tanító-egyesületek felettes hatóságai engedélye nélkül meg nem jelenhetnek. T. laptársunk az egyetemes gyűlést összehavarja a közokt. kormány által két ízben nagy költséggel és kevés eredménnyel rendezett orsz. képvisleti gyűlésekkel, a melyek iránt az összes tanítószág bizalmatlansággal viseltetett, lévén azoknak szörnyű állami és hivatalos izük. Meggyőződésünk szerint a tervezett IV. egyetemes tanítógyűlésen bárki megjelenhetik a nélkül, hogy ezzel felekezeti jellegén csorbát ejtjene.

*

„Kath. hitoktatás a középiskolában“ című cikket közöl a csurgói „*Iskolai Szemle*“ Bárány Gy., ottani állami képezdei tanár tollából. Örvendünk, hogy világi tanfériak is foglalkoznak a hitoktatás gyakorlati kérdésével, a melynek megoldása és egységessé tétele ügyében a »*Kath. hitoktatás*« kezdeményezésére a legközelebbi szünetidőben országos hitoktatói congressus megtartása van kilátásban (? szerk.). Bárány idézett cikkében a következő megszívlelendő indítványt teszi: „A középtanodai IV. osztályában adassék elő a szertartástan, melyet, hogy a művelt kath. világi elemekben nagyobb érdeklődést keltsünk az egyházi ügyek iránt, igen-igen jónak látnék a magyar kath. egyház szervezetével egybekapcsolni. Olyan egyházi alkotmánytan-félet gondolok én, melyben szó volna a királyi kegyúri jogáról, a primás, érsekek, püspökök, káptalanok, esperesek, plébánosok, kegyuraságok jogköréről stb.“ Kívánatosnak tartanók, hogy az összehívandó (?) hitoktatói congressuson a világi tanítók is képviselve legyenek, s a népisk. hittani kézikönyvek nyelvezetének mulaszthatatlan javítását lehetőleg minél előbb keresztülvigyék.

*

A győri „*Tanítóbarát*“ nevének megfelelőleg mindenkor exponálja magát a tanítók sértett érdekeiért, s bátran síkra száll védelmükre. Egy ilyen üldözött tanító sajnos eseteinek hosszas és részletes leírása után méltó fájdalommal fejezi ki a fölött, hogy ez alkalommal *saját vérei, a tanítók* segítettek az illető nyakát kitekerni. A mily jól esett a külvilágban kötelező részvét, épp oly határozottan el kell ítélnünk több tanügyi lapunknak azon követelt eljárását, a mely szerint egyes tanítók kényesebb dolgait maguk a tanügyi lapok hurezolják a közönség elé, holott azt lehetőleg takarni, sőt őket védelmezni kollegiális kötelesség lenne.

—ff—

Irodalom és művészet.

— **Elemi földrajz.** Hatosztályu népiskolák számára. Irta Gáspár Ignác. Második kiadás. Budapest, Benkő Gyula kiadása. — I. rész a III. IV. osztály számára ára 24 kr. II. rész az V. VI. osztály számára ára 32 kr. Gáspár e műve kétségtelenül amaz iskolakönyvek közé tartozik, a melyek teljes mérvben érdemlik meg, hogy el ne kerüljék a tanító figyelmét. Nem köznapi csinálmányok ezek, hanem a jól megfontolt és hányt-vetett terv szigoruan következetes és módszeres kidolgozása. A könyvek minden lapja az írni tudó paedagogust árulja el, a ki nem 3–4 másik könyvből tákolt össze egy ötödiket, hanem a saját útján jár. Mindezekelőtt jól van megoldva a földrajzi alapfogalmak nyújtásának oly nehéz problémája a szülőföldisme tanítása alkalmával, s tán nem esalódunk, ha azt véljük, miszerint ez ügyes és átlátszó tárgyalásnak köszönheti mindkét mű, hogy a III. osztály számára is nyert engedélyezést. Legfőképp azonban a szemléltető oktatásra való tekintet érdemel elismerést, mert nem tudunk másik népiskolai köny-

vet, melyben oly pazarul volnának a szöveg közé szúrva a szemléltető képek, mint Gáspár e könyveiben. Igy a jelen *elemi földrajz* I. részében 80 oldalon 56 kép és a II. rész 114 oldalán 64 kép van elhelyezve és pedig nem csak igen szép és tiszta képek, hanem tanulságosan is megválasztva. Hogy e képek mennyire segítik elő a tárgy megértését, azt ugyan fölösleges mondanunk, tudja minden tanító. A mű 17358 sz. a. a népiskolák III., IV., V., VI. osztálya számára nyert engedélyezést, sőt mint a könyv hirdetése mondja, a közokt. tanács részéről hivatalos bírálatában azt a dicséretet, hogy a legjobbak közé tartozik. Ajánljuk figyelembe.

— **Arany János a ponyván.** Mintegy 15 éve, hogy a napi és paedag. sajtó erélyes actiót indított meg a nép szellemét és izlését megmételvező Tatár Péter et Comp. ponyva-irodalom ellen Ennek eredménye lön a Révai-féle jó könyvek és Méhner Mesemondó című népies füzetek megteremtése, melyeket a közokt. kormány anyagi és erkölcsi támogatásban részesített és részesít ma is. A Sz. István társulat is kiadta és kiadja Népratkáit, melyeknek egyellen hibája, hogy 40 ezer helyett csak 4 ezer példányban nyomtatják, s azok terjesztésében a társulat nem buzgólkodik eléggé. Ujabbban Ráth Mór a magyar könyvkiadók fejedelme elha ározta, hogy Arany János klasszikus és örök becsü műveinek egy részét ponyvai formában, jutányos áron teszi hozzáférhetővé a jó magyar népnek. Egyelőre Arany Toldija 8 kr. Szent László füve, Első lopás és Jóka ördöge költői elbeszélések 4–4 kros füzetekben fognak megjelenni, csinos illusztrációkkal A legőszintébb hazafias jóakarattal ajánljuk a klasszikus olvasó füzeteknek terjesztését a t. néptanító urak becses figyelmébe.

— **Felhívás előfizetésre!** Ertérve a divó szokástól, mely szerint a sajtó alatt lévő munkák még mielőtt napvilágot látnának és részrehajlatlan elbírálás alá eshetnének, agyondicsértetnek, — midőn alulirt kiadóhivatal: „**A Sátoros Czigány**“ című humorisztikus néprajzot sajtó alá boesátja és erre a t. olvasóközönség figyelmét felhívja, hivatkozik egyszerűen a mű szerzőjének *Zámolyi V. Mihály* irodalmi működésére, kinek eddig megjelent paedagogiai művei: *Tóbiás*, a jámbor családfő, oktató elbeszélés a szülők részére; *A keresztény kath. család*; *A házi nevelés példákban* (2 kötet) — köztetszésre találtak. A kiadásunkban megjelenő mű a magyar irodalomban páratlan, akár a tárgyat tekintjük, akár a nemes intencziót, mely nem más, mint hogy a törvényhozás által is többször felvetett korkérdést megvilágítsa, vagyis a czigányoknak a magyar társadalomba való beolvasztásának útját egyengesse. — Minden dicséret helyett közöljük a mű tartalmát, s hozzá tesszük, hogy zamatos nyelvezettel van írva és mindvégig szórakoztató, érdekes hangon tartva. — *Tartalom*: *Előszó*. — *A czigányfaj a történelem két világlánál*. I. Kevésbé ismerjük őket. — II. Nézetek származásukról. — III. Ősi hazájuk India. — IV. Anyanyelvök. — V. Vándorlásaik. — VI. Átlépek Europa küszöbét. — VII. A bujdosás okai. Ajánló-leveleik. — VIII. Neveik Európában. — IX. Üldöztetnek. — X. Folytatás. — XI. Számuk és tartozkodási helyük. — *A czigány egyenisége*. I. Testalkata. — II. Betegségei. — III. Ruházata. — IV. Asztala. — V. Itala. — VI. Szellemi tehetségei. — VII. Ősi vallásuk. — VIII. Folytatás. — *A czigányok fog-*

lalkozása. I. Henyélés — II. Kovács, lakatos, faragó, lókupez. — III. Folytatás. — IV. Mint katona. — V. Folytatás. — VI. Zenészek. — VII. Koldulás. — *A cigányok hibái.* I. A lopás. — II. Rablás. — III. Kevély, hazug, könnyelmű. — IV. Veszekedés. Párbaj. — *A sátor szülöttjei.* I. Házasságkötés. — II. Az apróság. — III. Elhalálozás. Temetési szokások. — *A cigány, mint világpolgár.* I. Az atyai hatalom. — II. Régi előljárók. — III. A vajda. — IV. A vajda hatalma. — *A cigányfaj jövője.* I. A nomád-élet. — II. Mária Terézia kísérletei. — III. II. József reformjai. — IV. Mi a teendő? — A munka, mely már sajtó alatt van, 8-9 ivnyi terjedelemben május hó közepén jelenik meg. — Előfizetési ára bérmentes küldéssel 1 frt, mely az alulírt kiadóhivatalhoz küldendő. — Megrendeléseket is elfogadunk. — A „Népnevelő“ t. előfizetői és a tanító urak 70 krért kapják bérmentve. — A „Népnevelő“ kiadóhivatala Budapest, VI. Érsek-utca 2. sz.

— *»A gyermekjátékok könyve«* című gyűjtemény Kiss Áron dr. szerkesztésében már elkészülvén, legközelebb elhagyja a sajtót.

Gyűjtés

a kath. tanítók orsz. árvaháza s aggjainak menedékházára:

Br. Hornig Karoly, veszpr. püspök	500 frt
Zelliger Alajos, képzőint. tanár	2 #
Cenner Lajos, főv. hitoktató	5 frt
A mult számban kimutatva	35 »
Összesen	540 frt
	és 2 #

VEGYESEK.

Where there is a will there is a way — a hol van akarat, ott mód is van. Ez a szép angol közmondás újra meg újra érvényesíti magát. A komoly szándék, az erős elhatározás nem ismer akadályokat. Mikor lapunk mult számában a kath. árvaház és menedékház országos eszméjét kifejtettük, magunk sem mertük volna remélni, hogy az ily hamar és ily nagyszerű visszhangra talál. Erős akaratunk volt — bár lassan is — de megvalósítani a kath. tanítók ábrándját: biztos jövőt az érdemekben elaggottaknak, biztos menhelyt a szegény árváknak. S hogy azon módokat, melyeket e nemes cél kivételére alkalmazhatnak tartottunk, épen nem a túlvértes remény agyszüleményei, fényesen beigazolta Veszprém fenkölt lelkű püspöke, mélt. és főt. Hornig Károly báró úr, ki mihelyt a nagy szándékról értesült, ötszáz forintnyi adománygyűjtéssel bizonyította be, hogy a magyar püspökök nemcsak tudják, hogy minő tényező a tanító a társadalomban, hanem azt kormányzói állásukhoz mérten méltányolják is. Ezen ötszáz forintnyi adomány kölömben csak folytatása a nagy püspök ama

számtalan jótéteményeinek, melyekkel a tanítókat rövid néhány évi püspöksége óta elhalmozta. Ezeket látva és tapasztalva a segítséget, melyben a nevelésügy iránt oly feláldozó főpaptól részesülnek, a tanítók bizonyára kegyelettel hangoztatják a jótévő nevét s az egek Urának áldását kérik fejére Vörösmartival:

Ani keblem mélyeiben buzog

*Oh adj nekem szót, édeset és erőt,
Azt szücaráztól hangba kiönteni.*

Gróf Csáky Albin, vallás és közoktatásügyi miniszter **a magyar nyelv oktatása ügyében:** A magyar nyelv tanításáról szóló 1879. évi XVIII. t.-cz 1. §-a világosan intézkedik az iránt, hogy minden tanítóképzésben, a melyben a tanítás nyelve nem a magyar, a magyar nyelv oly óraszámmal tanítandó, hogy azt az egész tanfolyam alatt minden tanítójelölt beszédben és írásban el-sajátíthassa. Ugyanazon törvény 6 §-ának 1. pontja értelmében az említett tanítóképzésből a képesítő oklevelek csak azon esetben adhatók ki, ha a vizsgálattevő a magyar nyelvet a törvény értelmében kellően bírja. A törvény ezen határozott követelményeinek daczára, még ma is merülnek fel panaszkok a fölött, hogy az ujabban is a nem magyar tannyelvű tanítóképzésből kikerülő tanítók és tanítónők nem bírják a magyar nyelvet abban a mértékben, hogy az idézett törvény világos rendelkezése szerint azt a népiskolában sikerrel taníthatnák. Ezért indítatva érzem magamat (Czimedet) újból felkérni, hogy az idézett törvény mentől tökéletesebb végrehajtása érdekében intézkedni sziveskedjék, hogy a hatósága alatt álló tanítóképzésben a magyar nyelv a törvényben kijelölt czélnak megfelelő óraszámban és eredménnyel taníttassék és hogy a tanítói oklevél csak olyanoknak adassék ki, kik a magyar nyelvet beszédben és írásban oktatói képességgel bírják. Kelt Budapesten, 1890. év április hó 10-én. Gr. Csáky, s. k.

Tanügyi tájékoztató.

— **Az orsz. tanítói nyugdíjtörvény** revíziójának munkálatával — mint halljuk — már elkészültek a miniszteriumban s az mint törvényjavaslat nemsokára az orsz. gyűlés elé kerül. A mint publicálva lesz, hozzászólunk. — **Károly István**, pécs-budai külvárosi esppléb. 500 frt alapítványt tett Pécs sz. k. város törvényhatóságánál az ottani gyermek-menedékhely, árva és szegényház czéljaira. — **A Budapest fővárosi** esperesi kerület esperesévé a pozsonyi kanonokká előléptetett Cselka Nándor utódjává **Bogisich Mihály**, budavári prépost-plébános, az egyházi zene kitünő művelője nevezetett ki. — **Mártonfy Márton**, a kassai polgári iskola igazgatója, Temesvármegye tanfelügyelőjévé nevezetett ki. — **Halász Ferencz**, Szolnok-Doboka vármegye kir. tanfelügyelője, eddigi minőségében Vas vármegyébe helyeztetett át. — **Neszveda István**, vácsi nagyprépost e napokban meghalt. Hagyományai közt jelentékeny alapítvány van az egyházmegye szegény tanítóinak segélyezésére.

